

Amerika'daki Giresun

Abdulkaki Dede*

Mustafa Bakırcı
Amerika'daki Giresun.
İstanbul, 2019, Bir Yayıncılık

Çağımızın önemli postmodern kuramcılarından Zygmunt Bauman (1925-2017), El Pais Gazetesi'nde yayınlanan bir söyleşisinde “her toplumun artık bir diaspora yığını” olduğunu söyler (De Querol, 2016). Amerikan toplumu, bu tanıma en uygun toplumlardan birisidir. Günümüzün popüler kavramlarından “çokkültürlülüğün” en somut biçimde deneyimlendiği yerlerden birisi olarak ABD, kuruluşundan bu yana sürekli olarak göç almış bir ülkedir. Bu anlamda ABD’yi göçmenlerin kurduğunu söylemek mümkündür. Giresun ise gerek Osmanlı’nın son dönemlerinde bünyesinde barındırdığı etnik çeşitlilik nedeniyle; gerekse Cumhuriyet dönemi boyunca ekonomik nedenlerle Türkiye’nin en fazla göç veren şehirleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. İşte bu iki gerçeklik, Giresun ve ABD’yi tarihsel bir kavşakta buluşturmaktadır. “Amerika’daki Giresun” kitabı, sosyolog Mustafa Bakırcı’nın söz konusu olguların yeni bir gerçeklik meydana getirmekte olduğu özgün bir durumu anlamlandırma gayretinde, akademik bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD’de yaşayan Giresunluların hikâyeleri zaman zaman popüler birer haber olarak kamuoyunda yer almasına rağmen, konuyla ilgili çok az sayıda bilimsel araştırma yapılmış olması, Bakırcı’nın çalışmasını önemli kılmaktadır.

Rum asıllı Lefter Çember’in, Giresun’un Yağlıdere ilçesinin Gebe Kilise Köyü’nden başlayan yolcuğu, hayatının en zor günlerinde ona kendi evlatları gibi bakan köylülerden bazılarını görebilmek ümidiyle yıllar sonra aynı köye yaptığı bir vefa ziyaretinin ardından birçok kişinin hayatında bir dönüm noktası haline gelmiştir. Lefter, Osmanlı çokkültürlülüğünün gün batımından Amerikan çokkültürlülüğünün şafağına göç etmiş ve daha sonra eski hemşerilerini de bu dünyaya davet etmiştir. Kabaca 60’ların son yıllarında başlayan Giresunluların ABD’ye göçünün, bugün sayıları 40-50 bini bulan bir kitleyi oluşturduğu bilinmektedir. Öyle ki, ABD’nin sıkı vize ve göçmen politikası sürdürdüğü yakın dönemlerde, nüfusta

* Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD
E-mail: abdulbakidede@hotmail.com

Orcid: <http://orcid.org/0000-0001-6693-6598>

Geliş Tarihi: 15.06.2020 ▪ Kabul Tarihi: 30.06.2020

Yağlıdere/Giresun nüfusuna kayıtlı olmak tek başına bir vize engeli haline gelmiştir. Diğer bir ifadeyle, bugün ABD'de yaşayan yaklaşık 400-500 bin kişilik Türk nüfusunun yaklaşık yüzde 10'unu Giresunlular oluşturmaktadır. Bu nüfusun içerisinde artık sadece Yağlıdere ilçesi değil, Keşap başta olmak üzere diğer ilçelerden de Giresunlular bulunmaktadır. Bakırcı'nın çalışması bu nüfusun sosyo-kültürel açıdan buldukları ülkeye nasıl uyum sağladıklarını ve Amerikan gündelik hayatına nasıl tutunduklarını anlama ve anlamlandırma açısından büyük önem arz etmektedir. Bakırcı'nın çalışması, daha önce magazin boyutunda ötesinde üzerinde pek durulmayan bir olgunun akademik bir biçimde ele alınması bakımından önemli görünmektedir. Yurtdışında yaşayan Türkler üzerine daha önce yapılan akademik çalışmaların genellikle Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ülkelerindeki Türk nüfusa odaklandığı söylenebilir. Okyanus ötesinde, ABD'deki Türk nüfusa odaklanan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu anlamda, Bakırcı'nın bir yıla yakın bir süre içerisinde ABD'de yürüttüğü çalışma ilgili literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Çalışmanın, üçüncü nesil Giresunluların ABD vatandaşı olarak hayata başladıkları bir dönemde gerçekleştirilmesi ve bu yönüyle üç neslin sosyo-kültürel yaşam pratiklerinin ve algılarının yerinde incelenmesi, ABD'deki Giresunlu Türk nüfusa ilişkin değerlendirmelerde geniş bir perspektif sunma imkânına sahip olduğu görünmektedir. Çalışma vasıtasıyla, geleneksel yaşam tarzından radikal bir şekilde koparak, dünyanın en rekabetçi çalışma ve yaşam koşullarından birisine sahip bir ülkede hayata tutunma çabasındaki belirli bir nüfus grubunun, bir anlamda hızlı bir modernleşme süreci içerisinde ne tür sosyo-kültürel meydan okumalarla karşı karşıya geldikleri ve bununla nasıl başa çıktıkları üzerine derin bir şekilde düşünmek de mümkün hale gelmektedir.

Amerika'daki Giresun (2019) çalışması metodolojik açıdan nitel bir çalışmadır. Araştırmada kültürel unsurların anlamlandırılması ve derinlikli olarak gözlemlenebilmesi adına etnografik ve fenomenolojik bir yaklaşım benimsemiştir. Çalışma içermiş olduğu birinci elden edinilmiş hayat tecrübelerinin özgünlüğü bakımından hem akademik hem diğer okuyucu gruplarına hitap eder niteliktedir. Bakırcı'nın görüşme gerçekleştirdiği kişilerin Türkiye ve Amerika'daki yaşam koşulları, çalışma ahlakı, toplumsal düzen, yasal gereklilikler, aile yaşamları, dinî hayat, siyasal ve ekonomik durum konusunda yaptıkları karşılaştırmalar, aslında okuyucuya Türkiye'nin modernleşme sürecinde karşılaştığı sosyolojik gerçeklikler üzerine bir kez daha düşünme fırsatı da sunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, modernleşme sürecinde yoğun biçimde Batı kaynaklı kültürel, teknolojik ve yasal yeniliklere uyum sağlama konusunda Türkiye'nin toplumsal olarak yaşadığı bocalamalar ve ortaya çıkan melez sosyal yapıların doğasına ilişkin yeni sorgulamalar yapmak mümkündür. Zira gurbette yaşayan Türklerin, sıla hasreti içerisindeyken dahi buldukları ülke ve Türkiye arasında özellikle düzen ve yasa konusunda yaptıkları karşılaştırmalarda takındıkları menfi tutumun, araştırmacıları ve bu konuya ilgi duyanları, en azından bu tür sorgulamalara teşvik etmesi beklenebilir.

Kitap temel olarak iki bölümden oluşmaktadır. “Sosyo-Kültürel Hayat” başlığı altında Bakırcı, ABD’deki Giresunluların çalışma hayatı, aile ve ev yaşamı, gündelik pratikleri ve yaygın olarak gurbetçilerin buluşma mekânları olan kahvehane ve dernek gibi ortamlardaki sosyal etkileşimlerini incelemekte ve ABD’deki Giresunluların tüm bu alanlardaki kültürel değişim, hayata tutunma çabaları, temel gündelik hayat stratejileri ile gelenek ve kimliklerini koruma çabalarına odaklanmaktadır. ABD’de yaşayan Giresunlular, oldukça rekabetçi olan çalışma hayatına uyum sağlamış görünmektedir. Bakırcı’nın elde ettiği verilere göre Giresunlular çoğunlukla pizza, “diner” (restoran), boya, inşaat, nakliyat, benzin istasyonu gibi alanlarda çalışmaktadır. Bunun yanı sıra daha az sayıda Giresunlunun maddi açıdan nispeten daha tatmin edici limuzinle taşımacılık ve gemicilik gibi bazı işlerde çalıştığı görülmektedir. Bakırcı’nın görüşme gerçekleştirdiği kişilerden birisi olan Mustafa Kılıç, New Jersey bölgesinde sahip olduğu 7 adet gemi ile bu konuda bir örnek olarak gösterilebilir.

İkinci bölümde ise; ‘Dini Hayat’ başlığı altında söz konusu grubun milli kimliklerinin korunması endişesine karşı açık biçimde bir tür sığınma alanı olduğu söylenebilecek, dini pratikler mercek altına alınmıştır. Amerika’daki Giresunlu bireylerin, kendilerinin ve özellikle ABD’de doğan çocuklarının milli kimliklerini kaybetmeleri konusunda yoğun bir biçimde endişe duymakta olduğu görülmektedir. Her ne kadar ABD’deki çalışma ve iş hayatının seküler yapısına uyum sağlama konusunda çok fazla zorlanmış bir örnek sunulmasa bile, gurbetçiler arasında milli kimliğin korunması konusunda çoğunlukla din en önemli olgu olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede gurbetçilerin başlattıkları cami inşası, dernek ve vakıf kurulması gibi girişimlerin yanı sıra ABD’de faaliyet gösteren bazı dini cemaat yapıları ve Diyanet İşleri Başkanlığından beklentiler, bunlarla yaşanan sorunlar gibi hususlar da çalışmada incelenen konular arasında yer almaktadır.

Kendisi de Giresunlu olan ve akademik olarak çalışmalarını Giresun üzerine yoğunlaştıran Bakırcı’nın kitabı, ABD’deki Giresunluların kültürel yaşamları ve kimlikleri konusunda yerinde tespitlere sahip görünmektedir. Bununla birlikte araştırmacının söz konusu kültüre aşinalığına rağmen, gurbetçilerin sosyo-kültürel yaşam ve gelenek temelinde devam eden alışkanlıklarına ilişkin analizlerin zaman zaman yüzeysel kaldığı söylenebilir. Ayrıca çalışma, nitel bir araştırma olmasına ve odaklandığı konuya ilişkin detaylı içerikler sağlamış olmasına rağmen, benzer bir nüfus grubu üzerinde yapılabilecek nicel çalışmalar, daha fazla analiz ve genelleme imkânı sunabilecektir. Bu yönüyle araştırmacının daha ileri ve derinleştirilebilecek benzer araştırmalar konusunda bir öncü niteliğinde görülmesi de mümkündür.

Günümüz koşullarında gerek uluslararası siyasi ve insani sorunlar gerekse artan toplumsal hareketlilik gibi nedenlerle göç, göçmenlik, uyum, kültürel çatışma gibi olguların sosyal bilimler alanında daha da artan bir ağırlığa sahip olacağını söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra belirli bir nüfus yoğunluğu oluşturmayı başarmış

göçmenlerin, anavatanlarının lobicilik faaliyetlerine oldukça önemli katkıları olabilmektedir. Bu bağlamda Bakırcı'nın araştırmasının belirli bir seviyede ilgi çekebileceğini söylemek de imkân dâhilinde olmaktadır. Bunun ötesinde, Türkiye gibi modernleşme sürecine ilişkin temel birtakım sorunlarını henüz tam anlamıyla çözdüğü söylenemeyecek olan ülke ve toplumların içerisinde kopan belirli bir nüfus grubunun, yabancı ve kapitalist rekabet koşullarının oldukça sert olduğu ülkelerde ne tür sosyo-kültürel dönüşüm süreçleri içerisine girdiklerini, bunlarla başa çıkma yöntem ve stratejilerini anlamlandırmak adına bu tür çalışmaların önemi yadsınmaz hale gelmektedir.

Kaynakça

- De Querol, R. (2016, Ocak 25). *Zygmunt Bauman: Social media are a trap*. El Pais 21 Nisan 2020 tarihinde, https://english.elpais.com/elpais/2016/01/19/inenglish/1453208692_424660.html adresinden erişildi.
- Bakırcı, M. (2018). *Doğu Karadeniz'de dini hayat*. K. Özbey (Der.), Doğu Karadeniz'de toplumsal araştırmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bakırcı, M. (2019a). *Amerika'daki Giresun*. İstanbul: Bir Yayıncılık.
- Bakırcı, M. (2019b). *Üç nesil üç hayat- dinî ve kültürel değişim*. İstanbul: Bir Yayıncılık.
- Handlin, O. (1973). *The uprooted: the epic story of great migrations that made the American people*. Boston: Little, Brown Company.